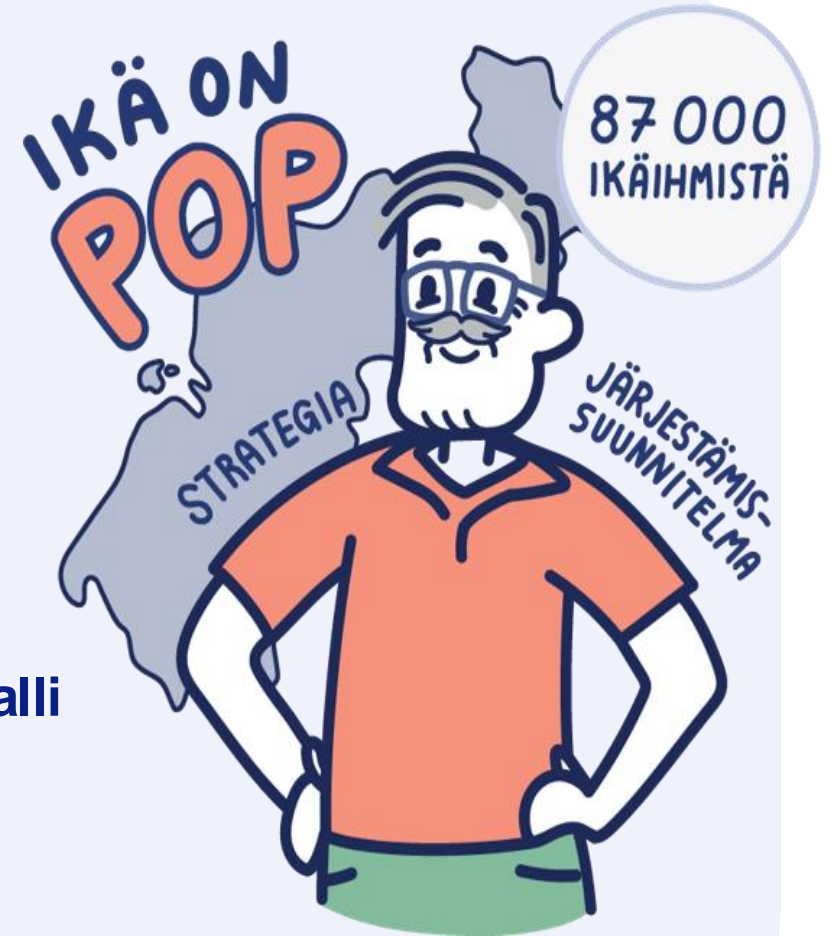

INTO-pilotti

Intensiivinen tuki omaishoitotilanteessa-toimintamalli

Loppuraportti

Ikä on POP-hanke

Ikä on POP-hanke

- Ikä on POP-hanke on osa valtakunnallista Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut iäkkäille -hankekokonaisuutta
- Rahoittajana toimii sosiaali- ja terveysministeriö (STM)
- Hanke toteutetaan aikavälillä 1.1.2022-31.12.2023.
- Hanketyön tavoitteena on tukea ikäihmistä asumaan omassa kodissaan turvattujen ja tarvittavien palvelujen avulla.
- Ikä on POP-hanke auttaa osaltaan ikäihmisten tuki- ja palvelumuotojen kehittämisessä ja yhdenmukaistamisessa koko Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen alueelle.

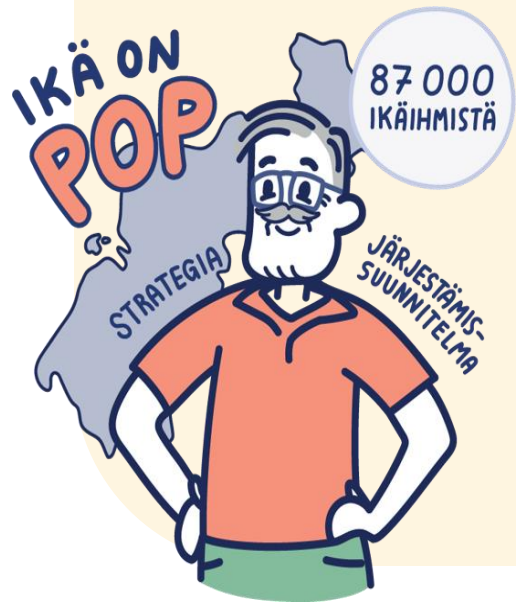

IKÄ ON
POP

Omais- ja perhehoito

Järjestämissuunnitelmaan kirjatut tavoitteet ja toimenpiteet

Omaishoidon merkitys Ikäihmisten palveluissa

- Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen järjestämissuunnitelmaan on kirjattu tavoitteeksi omaishoidon tuen asiakkaiden tavoitepeittävyden kasvattaminen (yli 75-vuotiaat) nykyisestä 6,2 prosentista 7 prosenttiin.
- Järjestämissuunnitelmaan on myös kirjattu perhehoitajien määrän ja hoitovuorokausien kasvattaminen. Perhehoito linkittyy vahvasti omaishoidon tuen palveluun, sillä perhehoito on yksi omaishoidon vapaan toteuttamistavoista.
- Toimenpiteenä on kirjattu, että vahvistetaan yhtenäiset omaishoidon tuen myöntämiskriteerit, hoitopalkkiot ja harkinnanvaraisten vapaiden myöntämisen perusteet.
- **Toimenpiteenä järjestämissuunnitelmaan on kirjattu omaishoitajien tukeminen**

Omaishoidon merkitys Ikäihmisten palveluissa

- Tavoitteena kotona eläminen ja asuminen toimintakykyisenä. Huomioidaan ennakointi ja oikea-aikaiset ja yksilölliset palvelut.

Omais- ja perhehoidon kehittämistyöllä pyrittiin vastaamaan hyvinvointialueen järjestämissuunnitelmaan kirjattuihin toimenpiteisiin ja vahvistamaan omaishoitajien tuen muotoja.

Omais- ja perhehoito, seurannan mittarit

Omaishoidon tuen peittävyys yli 75-vuotiailla (%)

Perhehoidon peittävyys yli 75-vuotiailla (%)

Lakisääteisen omaishoidon vapaan käytön toteuma (%)

**Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue,
Järjestämissuunnitelma 2023-2025**

Kehittämistoimenpiteet, omaishoito

- Omaishoidon -kokonaisuus koostuu kehittämistoimenpiteistä.
- INTO-pilotin tavoitteet, toimenpiteet, tulokset ja jatkokehitysehdotukset kuvataan tässä loppuraportissa.

1. Omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastus -pilotti

2. Omaishoitajien valmennukset

3. INTO -pilotti

Taustaa kehittämistyölle

Pilotin lähtökohdat

- Omaishoidon keskuksen palveluohjaajilla Oulussa on isot asiakasmäärät (120-150 perhettä), jonka vuoksi intensiivisen tuen tarpeessa olevat omaishoitajat eivät välttämättä saa oikea-aikaisesti palvelua tai tilanteeseen eikä pystytä vastaamaan tarpeenmukaisesti työntekijöiden työmäärän vuoksi.
- Intensiivisen tuen tarpeessa olevat omaishoitajat/omaishoitoperheet kuormittavat palveluohjaajaa/omatyöntekijää merkittävästi, jonka vuoksi muiden omaishoitajien asiat jäävät odottamaan, tarpeettoman pitkäksi aikaa. Intensiivisen tuen tarpeen lisääntyessä ennaltaehkäisevän työ jää vähemmälle, koska työntekijä priorisoi kiireelliset tapaukset ensisijaisiksi.
- Oulussa ei pystytä tällä hetkellä vastaamaan omaishoidon tuen hakijoiden palvelutarpeeseen lakisääteisessä 90 vrk ajassa.
- **INTO-toimintamalli vastaa näihin haasteisiin.**

INTO-pilotti tarkoitus ja tavoite

Pilotin tarkoituksena on selvittää

1. Millainen vaikutus intensiivisen tuen toimintamallilla on omaishoitajan jaksamiseen?
2. Millainen vaikutus intensiivisen tuen toimintamallilla on omaishoidon keskuksessa työskentelevien palveluohjaajien työhyvinvointiin ja työn kuormittavuuteen?

Tavoitteena on

- pystyä reagoimaan nopeasti kriisi- tai muutostilanteisiin tai pitkittyneisiin haastaviin tilanteisiin omaishoitoperheissä. Toimintamalli tukee omaishoitajan jaksamista ja tukee omaishoitotilanteen jatkumista. Toimintamalli vähentää alueen palveluohjaajien työnkuormitusta ja lisää työhyvinvointia.

Pilotoinnin kohde

- Omaishoitoperheet, joissa hoidettava yli 65-vuotias. Pilottialueena toimii Oulu, jossa yli 65-vuotiaita omaishoidettavia noin 800 henkilöä.

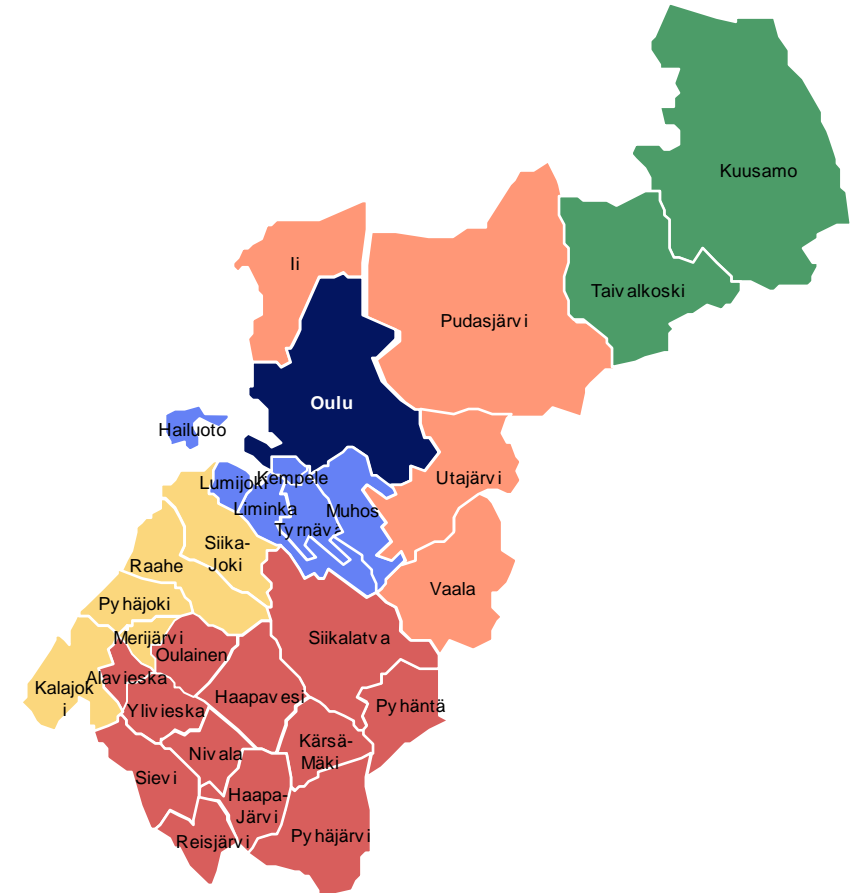
Pilotissa mukana olleet

Oulu: neljän
palveluohjaajan asiakasperheitä (13)

Kempele: yhden palveluohjaajan
asiakasperhe (1)

Oulussa
Omaishoidon
keskuksessa
työskentelee kuusi
palveluohjaaja

Omaishoidon keskus
toimii koko Pohdeen
alueella

INTENSIIVISEN TUEN TARVETTA VOI OLLA TILANTEESSA:

Pilotin aikana
esiin nousseita
tilanteita
omaishoitajalla
tai perheessä

Omaishoitajan
uupumus

Hoidettavan
käyttöshaasteet

Palveluista
kieltäytyvä, niitä
tarvitseva

Kriisitilanne
omaishoito-
perheessä

E erityisen tuen
tarve

Toimintakyvyn
muutos (hoitaja
tai hoidettava)

Mielenterveys-
tai
päihdehaasteet

Milloin ja miksi INTO-jaksolle?

Intensiivisen tuen tarpeeseen vastataan, kun omaishoitoperheen tilanne sitä vaatii.

Puhelinyhteyden lisäksi INTO-toimintamallissa tehdään kotikäyntejä, tarpeen mukaan kotikäyntejä/yhteydenottoja tehdään useampi, jotta perheen tilanne saadaan hallintaan/vakautettua.

Pilottityöntekijä etsii ratkaisuja omaishoitotilanteeseen ja omaishoitajan jaksamisen tukemiseen. Tuetaan omaishoitajan jaksamista kuunnellen ja keskustellen, palveluiden lisäämisellä tarpeen mukaan ja jatkosuunnitelman/tavoitteiden laatimisen avulla. Lyhyen välin suunnitelmia/tavoitteita seurataan INTO-työntekijän kautta. → omaishoitajalle annettava tuki kannattelee erityistilanteen läpi.

Ohjaus tarvittaessa järjestöjen, kolmannen sektorin, seurakunnan toimintaan sekä kuntapalveluihin esimerkiksi liikunta, kulttuuri, kirjasto ja luonto. Pilottityöntekijä on tarpeen mukaan yhteydessä kumppaneihin asiakkaan asioissa, asiakkaan luvalla.

Hyödyt ja vaikuttavuus

LUKUJA PILOTIN AJALTA

Pilotissa
mukana 14
asiakasperhettä

Kotikäyntejä
30 kpl

Puhelukontaktit
omaishoitajille
65 kpl

Kontaktit
yhteistyötahoille
38 kpl

Omaishoidon
tuen
suunnitelman +
RAI päivitys
5 kpl

9,5 kontaktia/
asiakasperhe

Toimintamallin vaikuttavuus

(asiakastyötä aikavälillä 20.9.2023-8.12.2023)

INTO-työntekijällä vahva osaaminen omaishoidon tuen palvelusta sekä ikääntymiseen ja hoitoon liittyvistä piirteistä.

Pilotissa oli mukana 14 asiakasperhettä. Kontaktien (puhelu tai kotikäynti) keskiarvo 7 /asiakasperhe.

INTO-jaksolla olleet omaishoitajat kokivat jakson tukeneen heidän jaksamistaan omaishoitajana. Työntekijät kokivat toimintamallin tukevan heidän työtänsä sekä vähentävän työnkuormitusta.

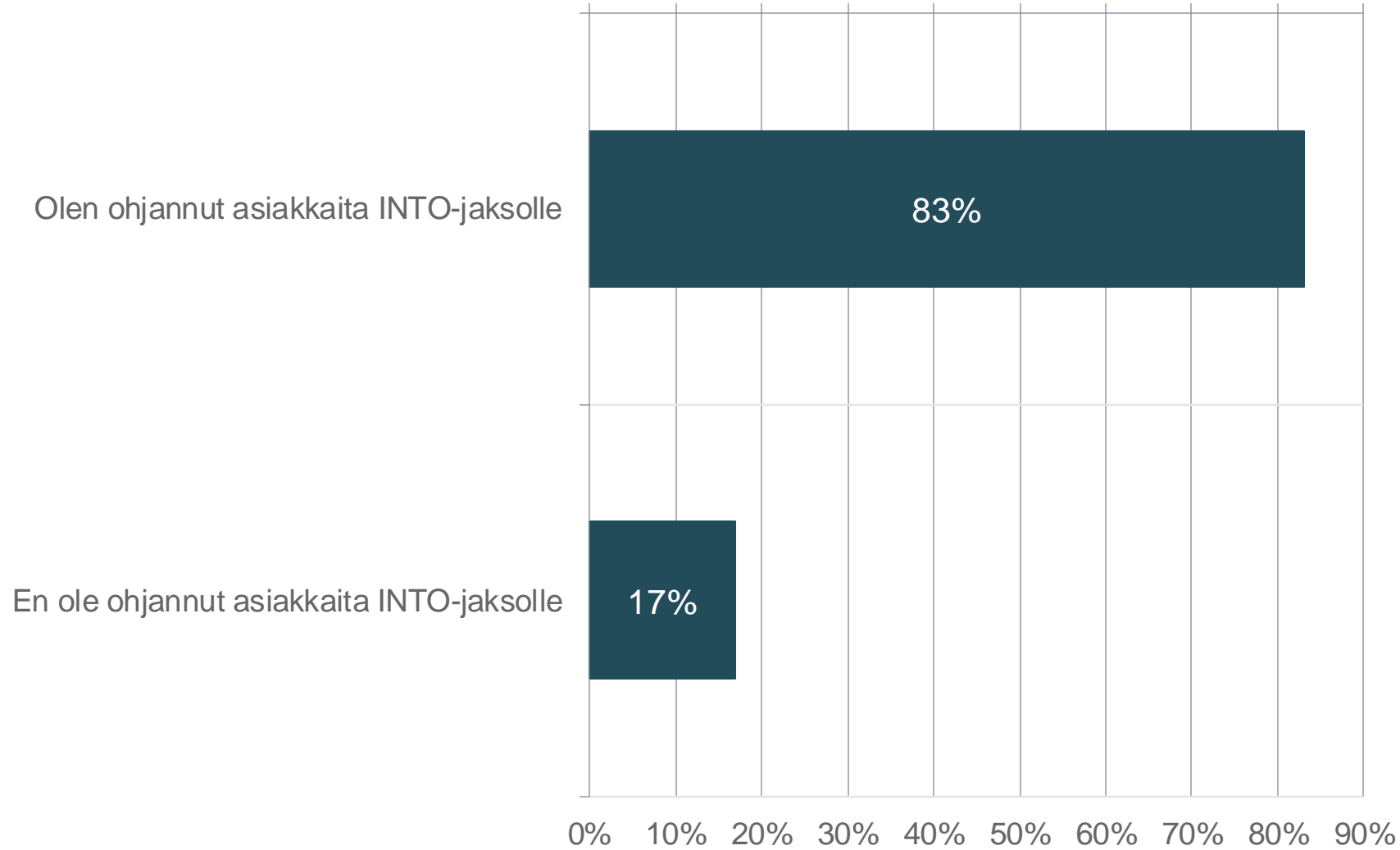
Omaishoitajien hyvinvoinnin vahvistuminen. Omaishoidon keskuksen toimintamallien selkiytyminen.

Työntekijäpalaute

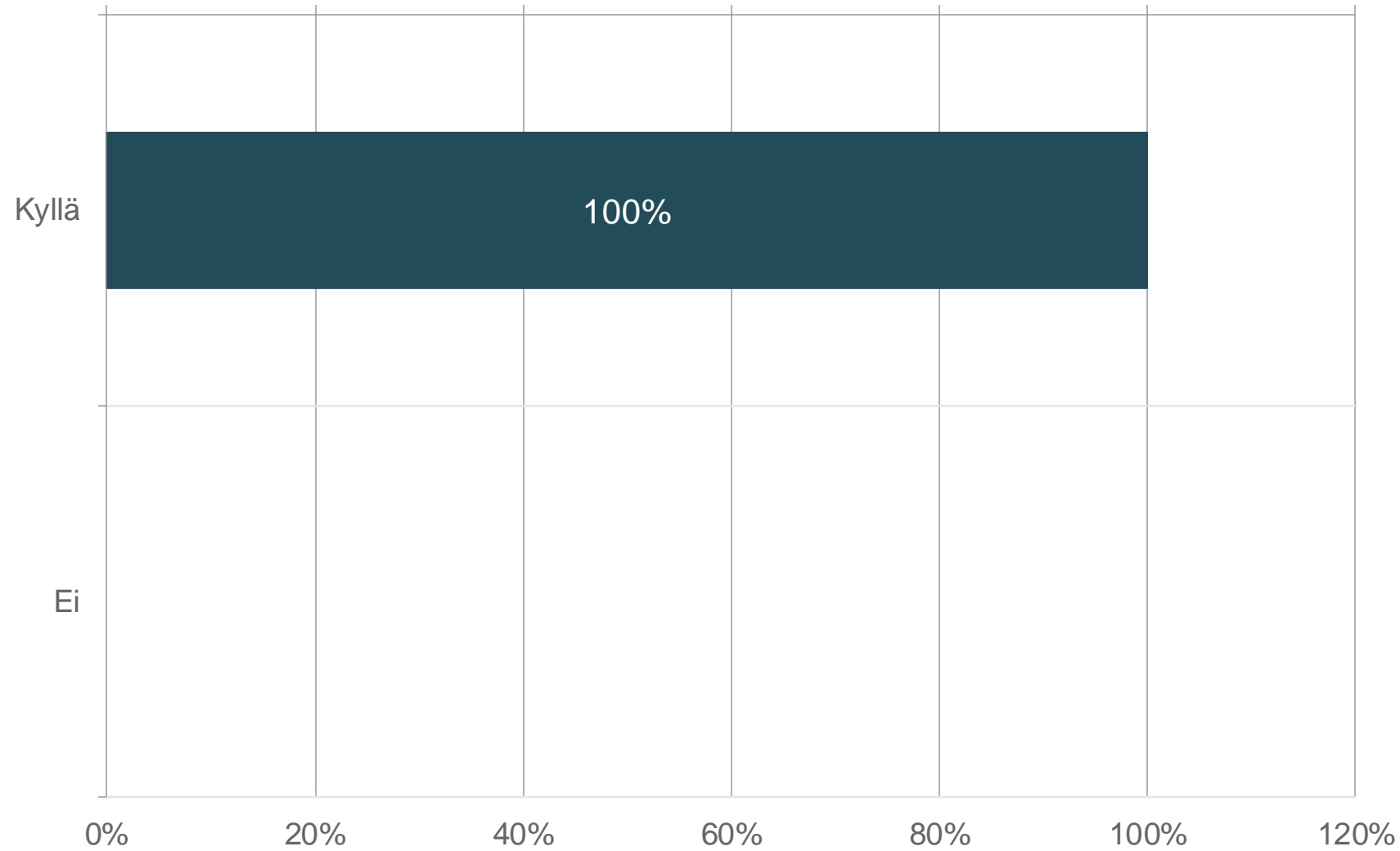
Oletko ohjannut asiakkaita INTO (intensiivinen tuki omaishoitotilanteessa)-jaksolle?

Vastaajien määrä: 6

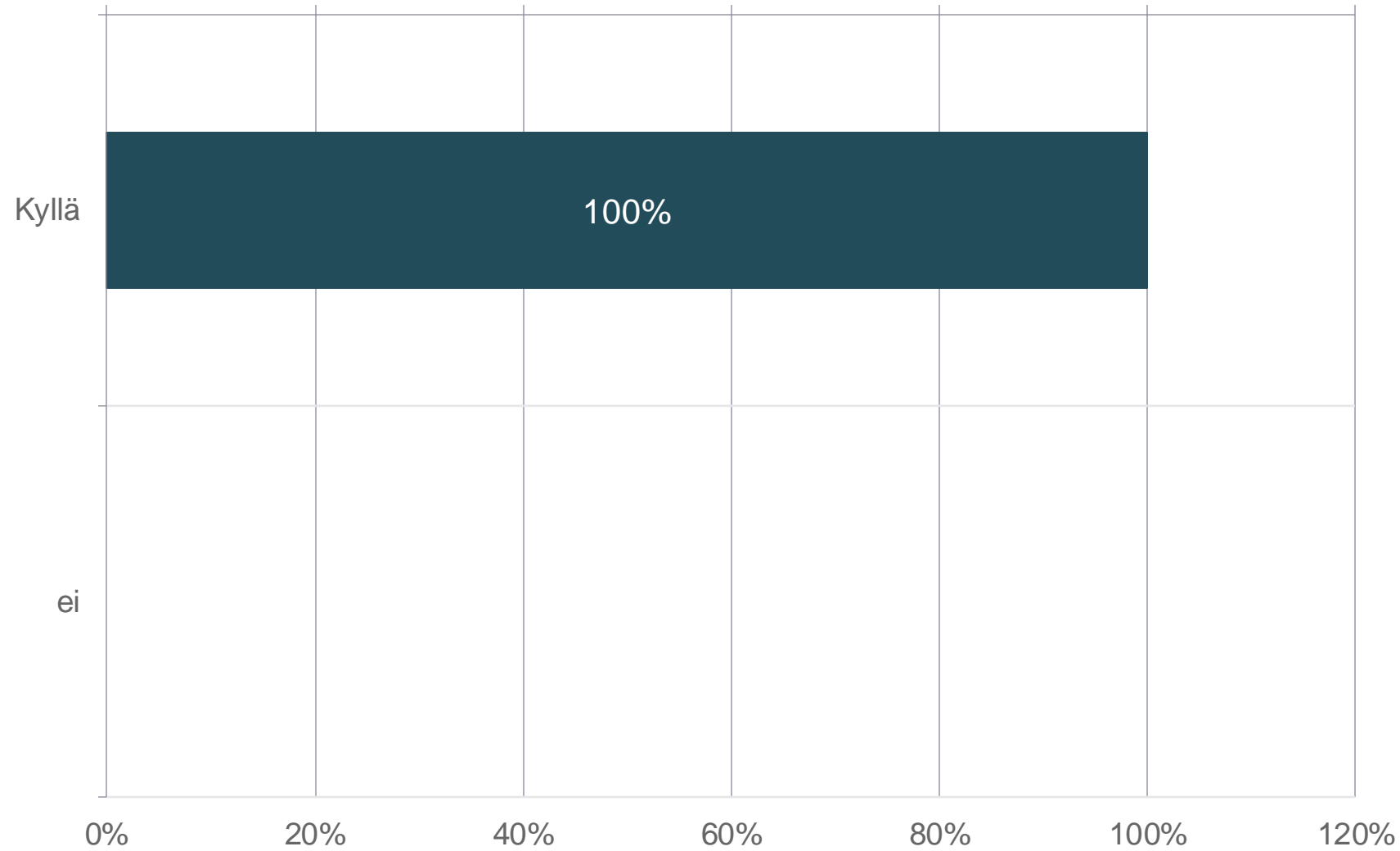
Onko INTO-toimintamalli tukenut työtäsi? (kysymys esitetty vastaajalle, joka on ohjannut asiakkaita pilottiin)

Vastaajien määrä: 5

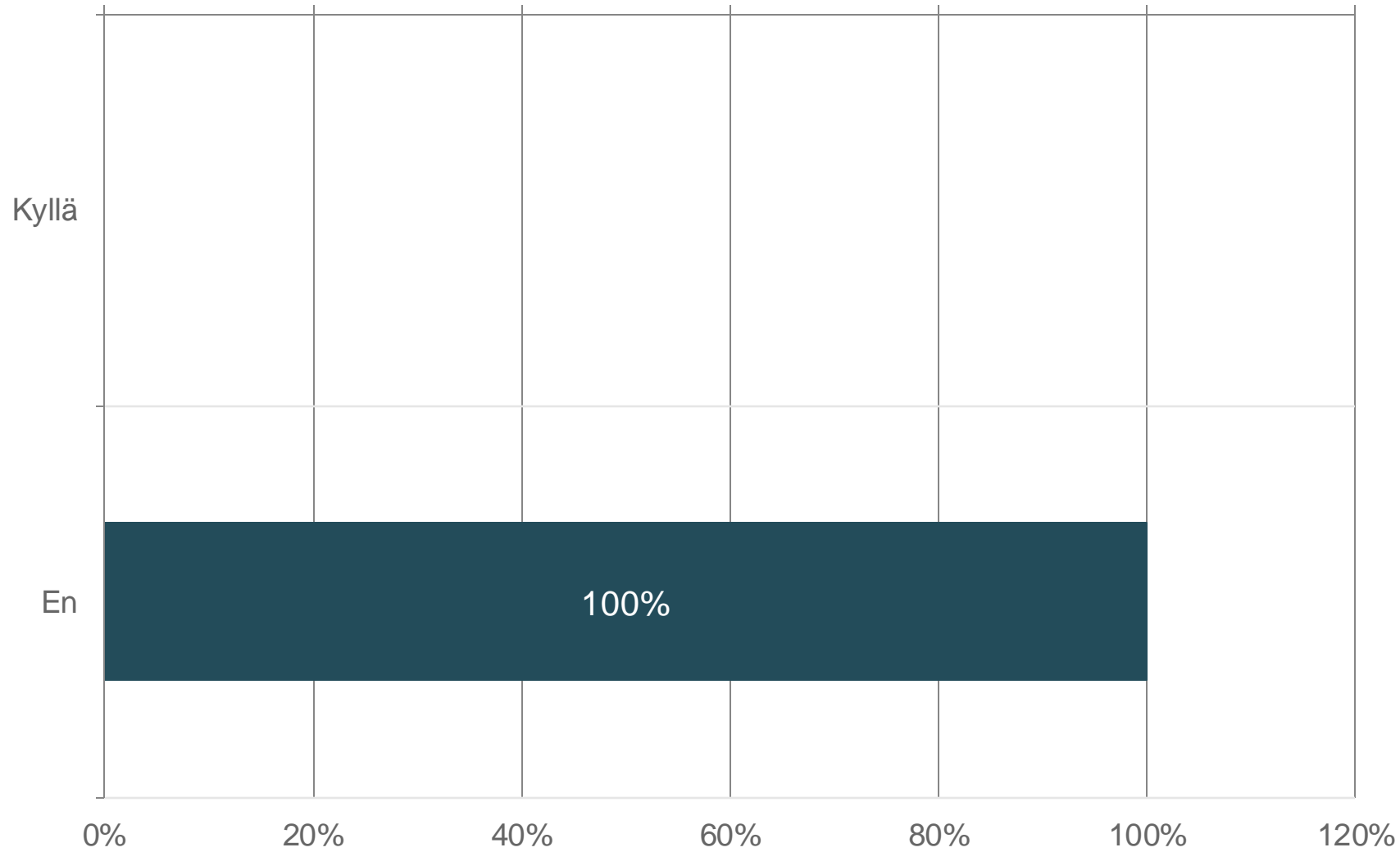
Toivoisin INTO-toimintamallin jatkavan osana Omaishoidon keskuksen toimintaa (kysymys esitetty vastaajalle, joka ohjannut asiakkaita pilottiin)

Vastaajien määrä: 5

Oletko kertonut INTO-toimintamallista asiakkaille? (Kysymys esitetty vastaajalle, joka ei ole ohjannut asiakkaita Pilottiin)

Vastaajien määrä: 1

Miksi et ole ohjannut asiakkaita pilottiin?

En ole muistanut

Palveluohjaajien ajatuksia INTO-pilotista

Hyvä ottaa käyttöön omaishoidonkeskukseen sekä omaishoitajuuden tukemisen yksi apukeino että lisäksi ohjaajalle vaikeiden/raskaiden asioiden käsittelyyn ja ohjaamiseen.

Mielestäni yhteistyö on ollut Omaishoidon keskuksen palveluohjaajan työtä tukevaa.

Asiakkaat saaneet pilotin kautta apua ja tukea arkeensa. Pilotti on helpottanut palveluohjaajan työtä, koska on ollut paikka johon ohjata asiakas, jonka kysymykset ja arjen tilanne vaatinut tarkempaa perehtymistä ja tukea, johon palveluohjaajana ei olisi riittävästä pystynyt vastaamaan.

Varmasti hyvä.

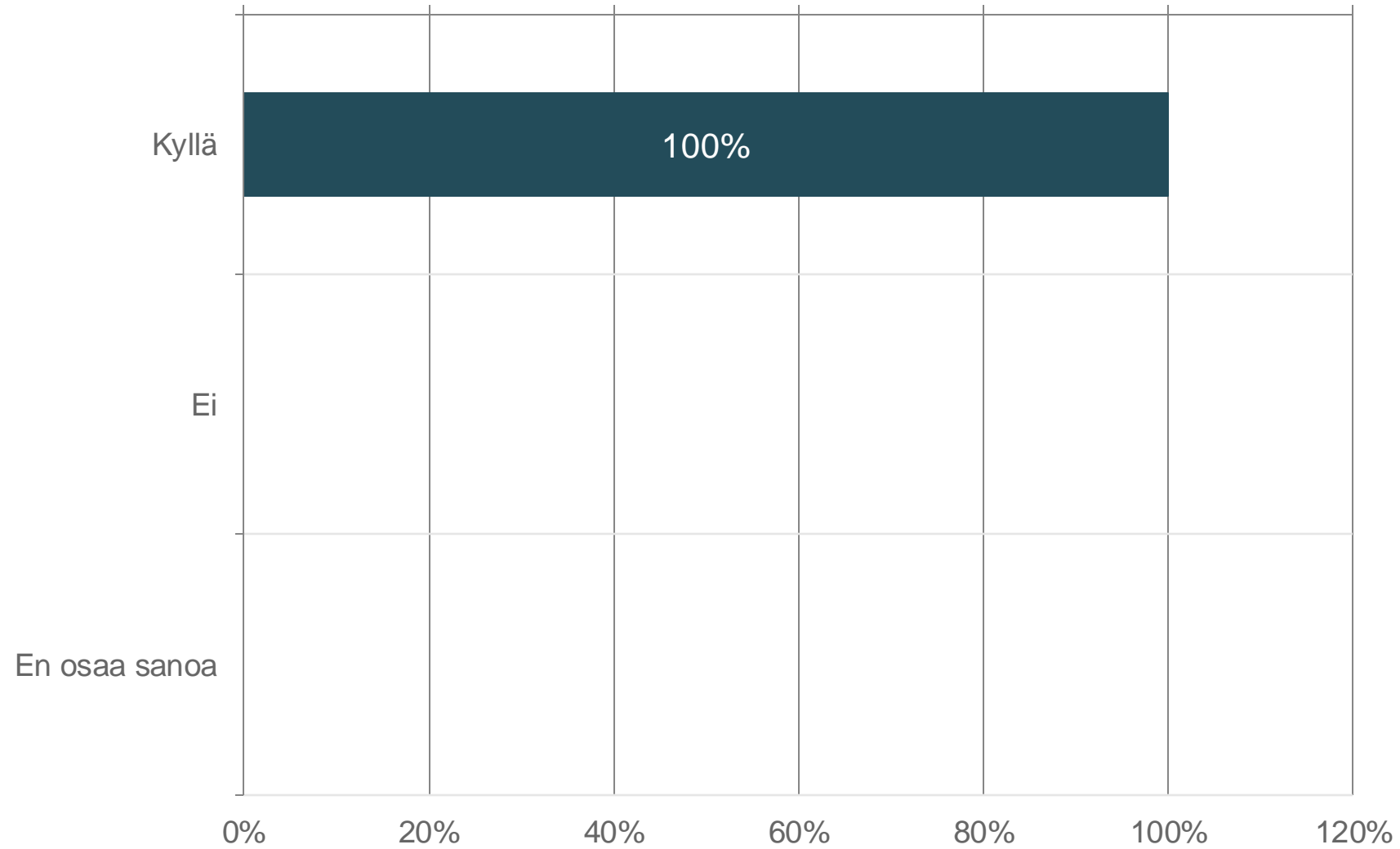
Into pilotti on ollut erittäin toivottu ja tärkeä pilotti. Intoon ohjautui asiakkaat, joilla on ollut monimutkainen elämäntilanne tai omaishoitoperheillä on ollut tarve työntekijän useammalle käynnille. Omaishoitoperheiden asioita ei palveluohjaaja pysty hoitamaan puhelimitse ja on ollut erittäin tärkeää että työntekijä on mennyt paikan päälle selvittämään tilannetta. Palveluohjaajilla on paljon työtä ja liian vähän aikaa paneutua syvemmin omaishoitoperheiden asioihin. INTO projektin kautta omaishoitoperheet ovat saaneet yksilöllisempää, paneutuvaa ja ammattitaitoista apua ja ovat sen avulla selviytyneet eteenpäin. Toivoisin projektille jatkoa tai että kehitettäisiin tätä työtapa omaishoidontiimiin. Tällä työskentelymallilla säästetään myös tärkeitä euroja kun asiakkaiden asioita ei päästetä kriisiytymään liikaa. Toivon projektista saatujen kokemusten juurruttamista käytäntöön.

Asiakaspalaute

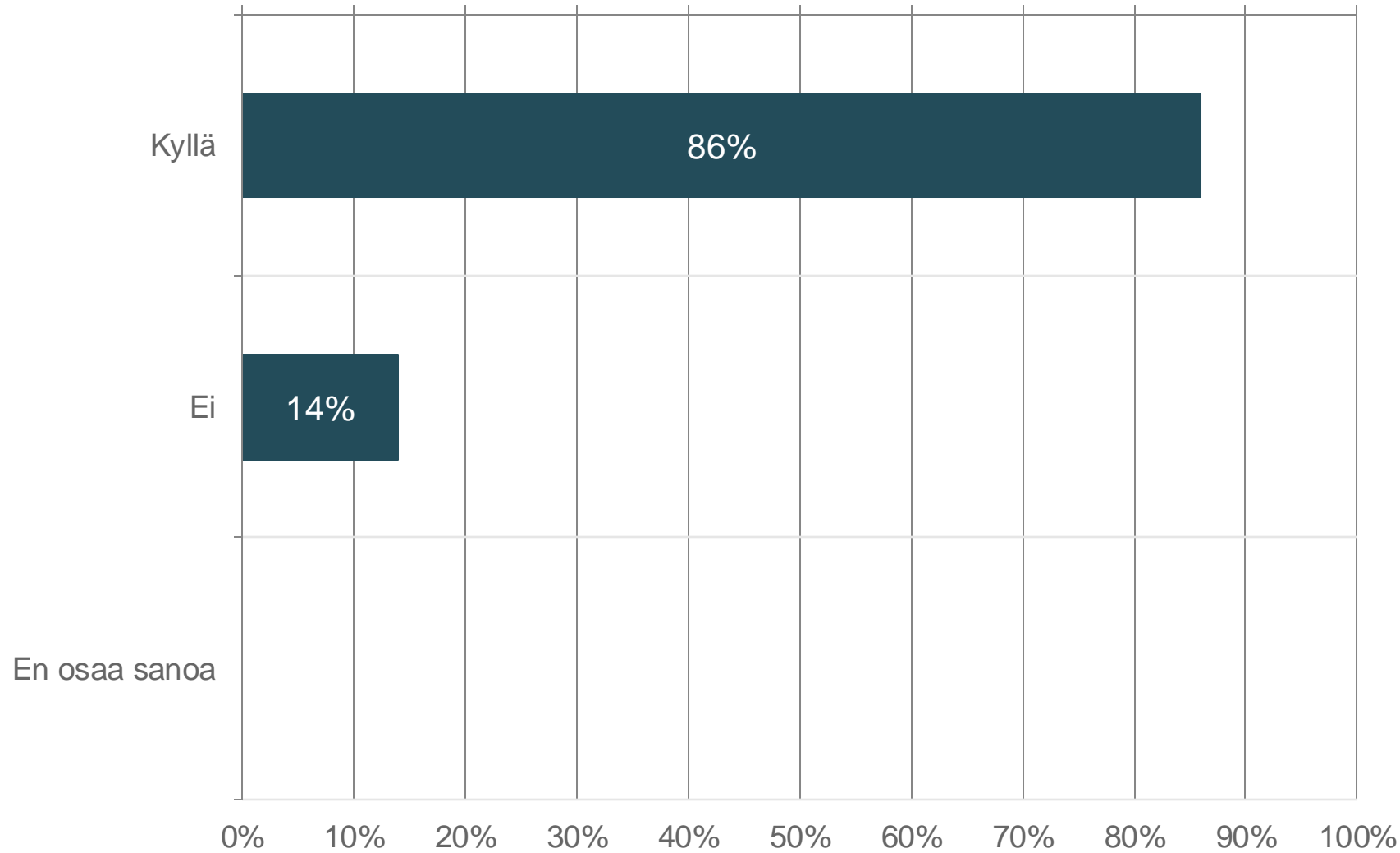
Projektityöntekijän käynneistä oli hyötyä

Vastaajien määrä: 7

Projektityöntekijän käyntejä/puheluja oli ___ kpl ja niitä oli riittävästi

Vastaajien määrä: 7

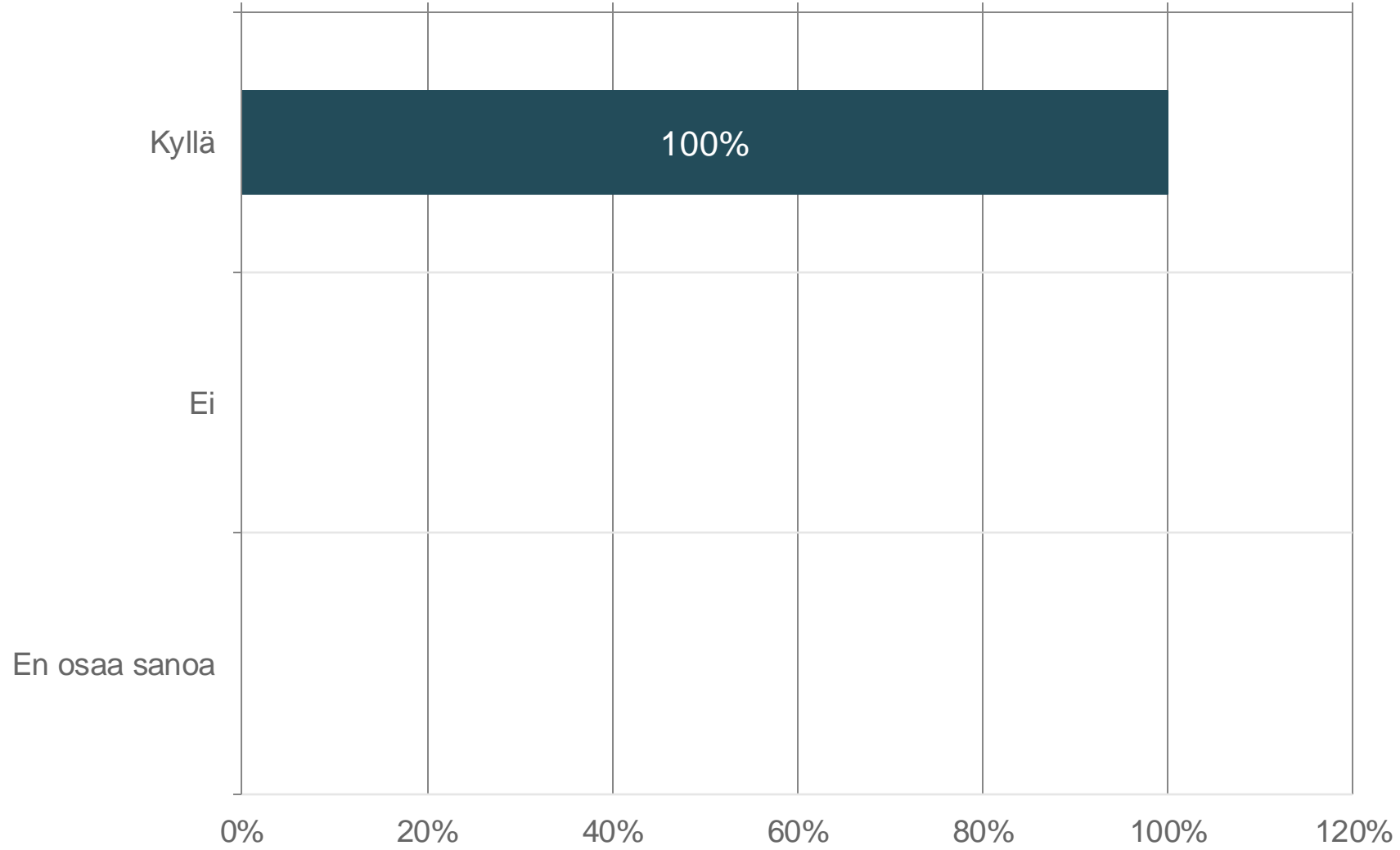

Käyntejä/puheluja oli
4-10 kpl

Toivottavasti lisääkin
olisi tulossa!
Omaishoitaja, 83v

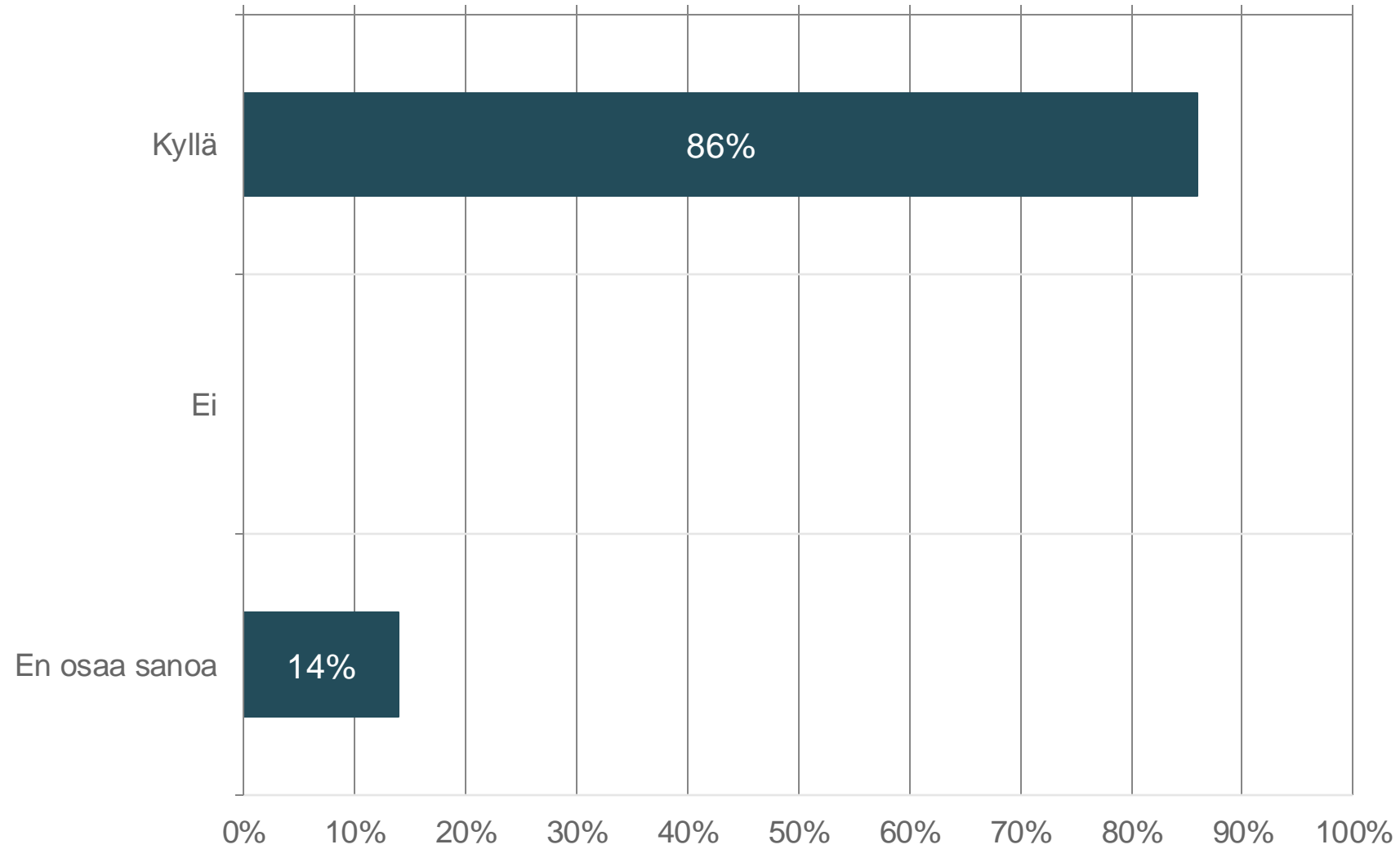
Saimme uutta tietoa omaishoitotilanteen tueksi

Vastaajien määrä: 7

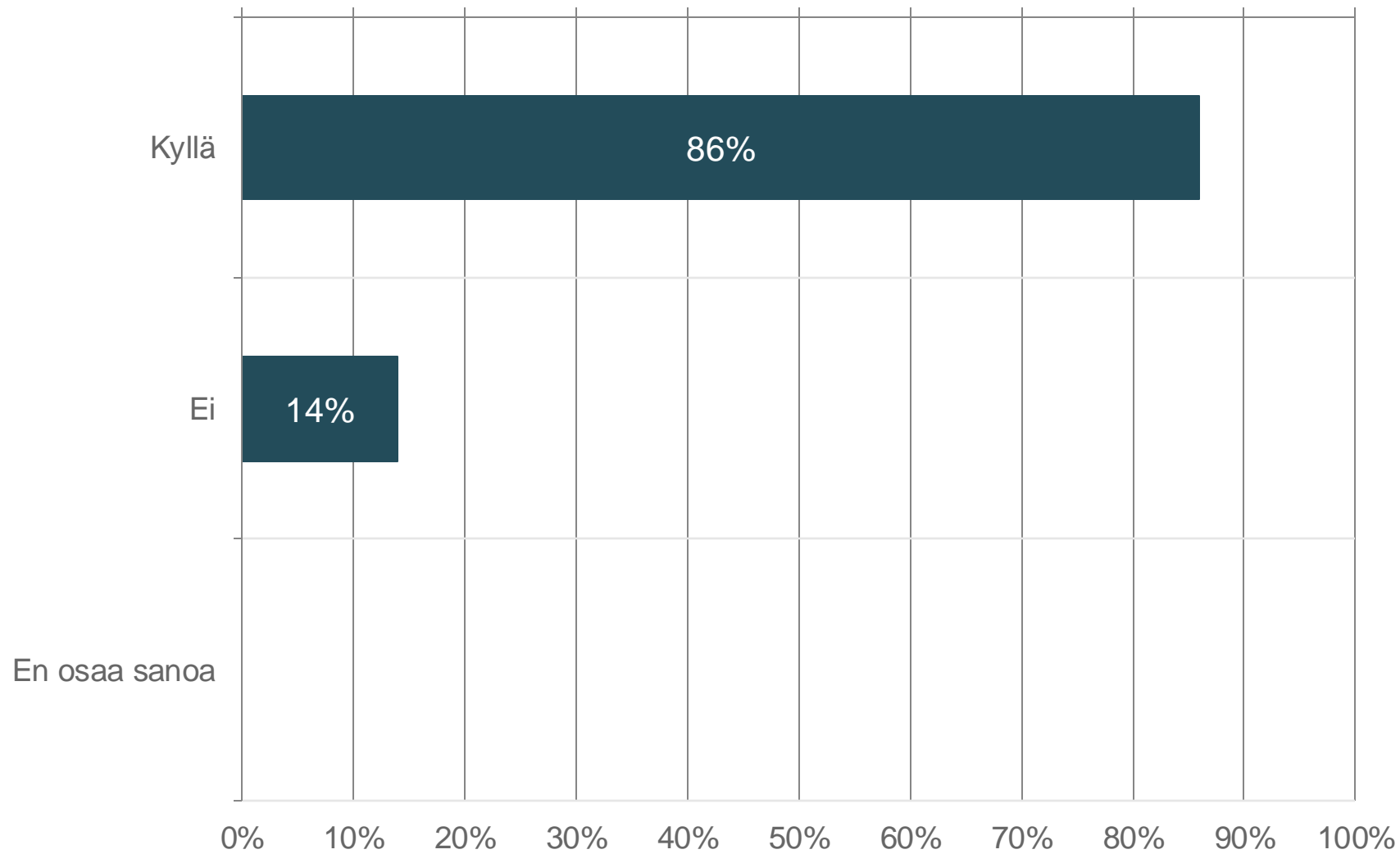
Jaksan omaishoitajana paremmin

Vastaajien määrä: 7

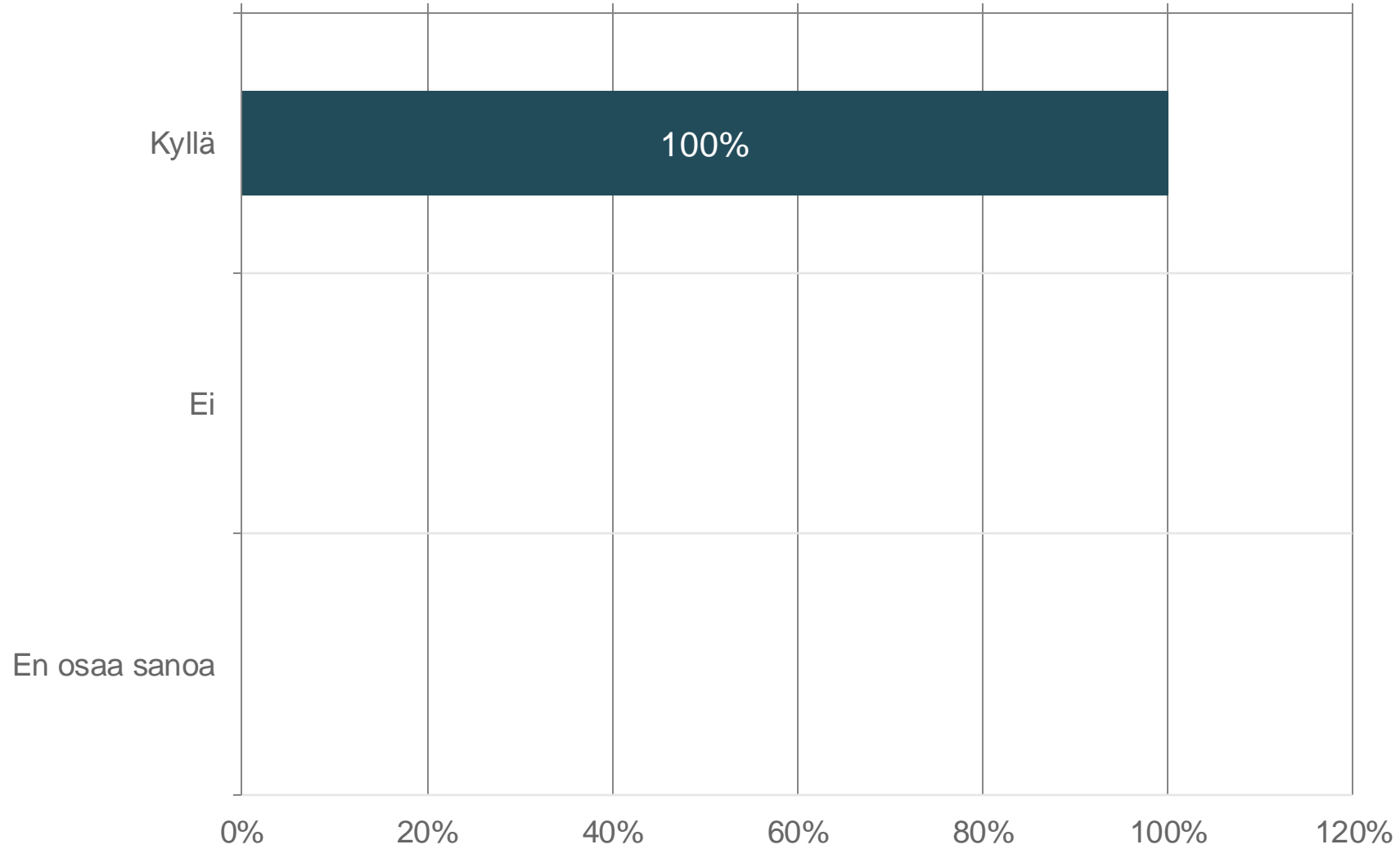
Omaishoitotilanteen tueksi aloitettiin tai lisättiin palveluita esim. kotihoito, ateriapalvelu, omaishoidon vapaa

Vastaajien määrä: 7

Saimme tietoa järjestöjen, seurakunnan ja kolmannen sektorin tarjoamasta tuesta

Vastaajien määrä: 7

Huomioita ja havaintoja omaishoidon tuen palvelusta ja omaishoitajien arjesta

Huomioita INTO-toimintamallista

Omaishoidon palveluohjaajan työssä on eduksi ymmärrys ikääntyneen hoitamisesta ja toimintakyvyn kokonaisvaltaisesta ylläpitämisestä ikääntyneen omassa kotona.

Kun omaishoitotilanteessa on haasteita, tilanteen selvittäminen sekä vakauttaminen vaatii työntekijältä aikaa ja useita yhteydenottoja. Omaishoitajat kokevat, että kotikäynnillä asioiden läpikäyminen ja ymmärtäminen on helpompaa kuin puhelimesta.

INTO-käynneillä todettu, että asiakasperheissä palvelutarpeen arvioinnit, päätökset ja suunnitelmat lukematta ja hukassa

- Dokumenteissa paljon hyödyllistä tietoa mm. toimintaohjeita ja yhteystietoja
- Dokumenteissa tulisi kiinnittää huomioita selkeään kieleen, kirjainkoko, väriin

Omaishoidon vapaa

- vapaista sopiminen oman työntekijän kanssa on jostain syystä jäänyt ja omaishoitaja ajatellut, että kyllä tässä vielä pärjätään
- sopivan vapaan toteutustavan löytyminen vaatii aikaa ja selvittelyä
- ihannetilanteessa oikea omaishoidon vapaan toteutustapa edistää omaishoidettavan toimintakykyä sekä omaishoitajan jaksamista – siis molempien hyvinvointia
- omaishoidon vapaan palveluseteli koetaan vaikeana ymmärtää
 - palveluseteliyrittäjien tavoittaminen ja palvelusta sopiminen haastavaa, käyntiajankohdat monesti yrittäjän aikatauluista käsin
 - pelisäännöt, omaishoidon vapaan käyntejä tehty vaikka asiakas sairaalassa

Ja havaintoja

- Omaishoidettavat tarvitsevat paljon valvontaa ja apua, myös niissä tilanteissa joissa omaishoidon tuen palvelu on myönnetty äskettäin - palvelun oikea aikaisuus?
- Omaishoitajilla omia terveydellisiä haasteita, tarvitaan aktiivista ohjaamista omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksiin sekä yhteistyön lisäämistä tarkastuksia tekevien kanssa.
- Omaishoitajat kokeneet puhumisen ja sen, että joku kuuntelee ja ymmärtää tilannetta, jaksamista tukevana.
- Omaishoitajan kokemus, ettei ole tilanteessa yksin, on merkityksellinen ja auttaa jaksamisessa.
 - Omaishoitajan tukena on oma työntekijä Omaishoidon keskuksessa.
 - Omaishoitaja tiedostaa, että moni omaishoitaja on ollut, on tällä hetkellä ja tulee olemaan samassa tilanteessa. Omaishoitajan polku muutostilanteessa –opas koettu hyvänä. [Omaishoitajan-polku.pdf \(osol.fi\)](https://osol.fi/omaishoitajan-polku.pdf)

Omaishoitajan jaksaminen

- Into-pilotin aikana omaishoidon vapaa aloitettiin uutena palveluna neljälle omaishoidettavalle.
- Omaishoidon vapaan toteutustapaa muutettiin tai lisättiin lisäksi neljälle asiakkaalle.
- Viidellä omaishoidettavalla omaishoidon vapaan palvelun toteutustapa ja määrä pysyivät ennallaan.
- Into-pilottiin osallistuneista yhden omaishoidettavan osalta vapaa asia jäi edelleen avoimeksi ja omaishoidon tuen palvelu tulee perheen osalta päättymään.
- Omaishoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastus ohjaus ja ajanvaraus viidelle omaishoitajalle.
- Kotihoidon arviointijakso aloitettiin yhdelle omaishoidettavalle.

COPE-mittarin käyttö keskustelun tukena

COPE Omaishoitajan / läheistään avustavan henkilön tuen tarpeen arviointilomakkeen täytti seitsemän omaishoitajaa.

Yleisen terveydentilansa koki **hyvänä** omaishoitajista yksi ja **kohtalaisena** kuusi omaishoitajaa.

Omaishoidon ja avustamisen koki vaikuttavan kielteisesti omaan fyysiseen terveydentilaan **usein** kolme ja **joskus** neljä omaishoitajaa.

Omaishoidon ja avustamisen koki vaivan arvoisena omaishoitajista **aina** 2, **usein** 1, **joskus** 2, **ei koskaan** 1. Yksi omaishoitajista ei kysymykseen vastannut.

Tukea sosiaali- ja terveyspalveluista **aina** tai **usein** koki saavansa kuusi omaishoitajaa, yksi omaishoitajista koki saavansa tukea **joskus**.

Pilotin jälkeen?

Pilotin jälkeen?

- Resurssia toimintamallin työntekijään ei tällä hetkellä ole (toimialueen ohjaus)
--> toimintamalli on osa palveluohjaajan työnkuvaa jatkossa?
- Toimintamallin toimivuus vaatii lisäresurssin, jotta omaishoitajien asioihin pystytään tarvittavalla panostuksella vastaamaan.
- Pilotin tuloksia pystytään hyödyntämään esimerkiksi Omaishoidon keskuksen kehittämistyössä ja palveluohjaajien työn vaativuuden arvioinnissa.

Jatkoon mietittäväksi

- INTO-toimintamallista saatu hyviä kokemuksia -Omaishoidon keskuksen toimintamalleja on hyvä jatkossa tarkastella ja kehittää
- Kirjaamisen haasteet; tuplakirjaaminen, useat arviot jne. --> kirjaamisasiantuntijat, RAI-asiantuntijat, yksikkö -yhteistyö
- Omaishoidon vapaan toteutuksessa (ympäri vuorokautinen hoidon tai valvonnan tarve) perhehoito aina ensisijaisesti myönnettävä palvelu.
- Omaishoitajilta toive päiväpaikasta, jonne hoidettavan voisi akuutisti viedä hoitoon lyhyeksi hetkeksi kun omaishoitajalla tarve hoitaa omia asioita kodin ulkopuolella.

Omaishoitajan tukimuodot eri vaiheissa omaishoidon polkua

Pohjois-Pohjanmaa

Omaishoidon tuen kriteerit eivät täyty

Omaishoitajan antama apu vähäistä

- Asiakasohjaus neuvoo ja ohjaa
- Kolmannen sektorin palveluiden hyödyntäminen tilanteessa

Omaishoidon tuen palvelu myönnetty

Omaishoitajalla voimavaroja, palveluiden ja tuen tarve vähäistä

- Nimetty omatyöntekijä, jolla koordinoituvastuu palveluista
- Omaishoitajan vapaat
- Hyvinvointialueen järjestämä valmennus
- KOTAS-keskuksen tuki
- Hyvinvointi- ja terveystarkastukset
- Kinestetikka-koulutus
- Kolmannen sektorin palvelut
- Kelan kuntoutuskurssit

Intensiivisen tuen tarve

Omaishoitaja kuormittunut, hoito sitoo ympäri vuorokauden

Omatyöntekijä tukee tilannetta intensiivisemmin:

- Tilanteelle annetaan aikaa
- Palveluja lisätään tarvittaessa
- Vapaiden käyttö tarkistetaan

Omaishoitajuus päättyy

Omaishoitajan elämäntilanne muuttuu

- Huomioidaan omaishoitajan elämäntilanteen muutos ja tuetaan siinä
- Ohjataan omaishoitajaa kolmannen sektorin palveluihin

Pauliina Siika-aho
Projektisuunnittelija

Leena Karppinen
Projektityöntekijä

Ikä on POP-hanke

